

Austatud lugeja!

Käesolev Juridica erinumber on pühendatud intellektuaalsele omandile. Selle ilmumine langeb mitmele sümboolsele tähtpäevale. 2020. aasta on Eesti esimese põhiseaduse 100. sünnipäev. Kehtivas põhiseaduses kaitstakse intellektuaalset omandit ühe põhiõigusena (PS § 32 ja 39). 100 aasta tähtpäev on ka intellektuaalse omandi kaitsel Eestis, sest 1919. aastat saab pidada tööstusomandi kaitse algusajaks.

Ükski valdkond ei arene ilma pühendunud inimeste tööta. Siit jõuamegi järgmise tähtpäevani, milleks on Tartu Ülikooli õigusteaduskonna esimese intellektuaalse omandi professori Heiki Pisukese 65. sünnipäev. Heiki Pisukest võib õigustatult pidada taasiseseisvunud Eesti intellektuaalse omandi süsteemi üheks alusepanijaks ja autoriõiguse isaks. Tema eestvedamisel valminud autoriõiguse seadus on üks väheseid taasiseseisvumise algusaja seadusi, mis on tänaseni ajaproovile vastu pidanud. Professor Heiki Pisuke on tabavalt öelnud: „Kõik inimesed on autorid. Suurem osa nendest ainult ei tea seda.“ Autoriõigus on tõepoolest nii professionaalse looja kui ka igapäevase õigus.

Nõustun professor Pisukesega, et intellektuaalse omandi kaitse algab inimeste teadlikkusest. Teadlikkus ei seonu ainult looja enda, vaid ka teiste õigustega. Intellektuaalse omandi eesmärgiks on luua eeldused loominguks ja innovatsiooniks. Seetõttu on intellektuaalse omandi sisuks looja ainuõigused oma loomingule. Ühiskondlikud huvid tagatakse intellektuaalse omandi õiguste piiramise ehk loomingule vaba kasutuse lubamise kaudu.

Käesolev Juridica erinumber keskendub intellektuaalse omandi alase teadmuse levitamisele, intellektuaalse omandi võimaluste otsimisele meie ajas, aga ka valdkonna diskussiooni toomisele lugejani. Artiklid annavad tunnistust intellektuaalse omandi laiast rakendusala ja dünaamilisest iseloomust ning selle seostest tehnoloogia arengu ja ühiskondlike protsessidega.

Artiklid hõlmavad intellektuaalse omandi laia spektrit, alustades autoriõigusest kui kõige universaalsemast loomingule kaitsjast ja lõpetades tööstusomandiga. Sellest loogikast lähtutakse ka artiklite järjekorda seadmisel. Erinumbri avaartiklis kirjutab Heiki Pisuke tõlkimisest. Saanud alguse romantilise (üksik)tõlkija kontseptsioonist, on tõlkimine tänaseks jõudnud tormiliselt areneva tõlketööstuse ja masintõlkeni. Järgmine interdistsiplinaarne artikkel on teatavas mõttes tõlkeartikli jätk. Kirjutati koostöös Arvi Tavasti ja Krister Lindéniga vestlusrobotite autoriõiguslikest küsimustest. Seejärel võtab Mario Rosentau vaatluse alla IT-autorilepingud. Mario artikkel on järjeks tema varasematele IT- ja intellektuaalse omandi teemalistele kirjutistele Juridicas.

Elise Vasamäe ja Kärt Nemvalts tegelevad autoriõiguse modernsete küsimustega ja otsivad vastust küsimusele, kas KabSat2-direktiiv lihtsustab autoriõiguste kollektiivset teostamist Eestis.

Autoriõiguse ploki lõpetab Aleksei Kelli, Age Värvi, Merike Ristikivi ja Gea Lepiku koostöös valminud artikkel. Selles uurime õpetamisega seotud autoriõiguse küsimusi, mis tõusevad üha enam päevakorda seoses e-õppe levikuga, mis sai uue dimensiooni koroonaviiruse pandeemia tõttu.

Tööstusomandi osa juhatab sisse Margit Piirmani doktoritööl põhinev uurimus inimese pluripotentsete tüvirakkudega seotud leiutistest. Edasi analüüsib Gea Lepik kaubamärgiõiguse uuemaid arengusuundi. Viimases artiklis otsib Age Värvi vastust küsimusele, milliseks on kujunenud ärisaladuse kaitse pärast ärisaladuse direktiivi vastuvõtmist.

Aleksei Kelli